COLOCVIU STRATEGIC

Nr. 9 (156)
2018

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

DIMENSIUNILE PRINCIPIULUI SURPRINDERII ŞI INFLUENŢA DECISIVĂ A ACESTORA ÎN CONFRUNTĂRILE ARMATE CONTEMPORANE

Răzvan-Antonio PRICOPE

Abstract: *In the contemporary, there is a symbiosis between information, technology, computing and communication, which leads to the amplification of those forms and processes of action that are extremely difficult or even impossible to intuition by the enemy. Surprisingly, it contributes decisively to the outcome of military actions, determining, as the case may be, victory or defeat and, consequently, an important prerequisite for success.*

In the latest military conflicts, the moment of triggering the action was made public a few days or months before. Warnings given by the highest structures in the geopolitical and geostrategic context have removed the temporal nature of avoiding surprise. In strategic offensive operations, the realization of the surprise was accomplished plenary, giving its own actions maximum efficiency through all four components of the strategic surprise: technological, informational, conceptual and operational-action.

Keywords: *armed conflict, strategic surprise, technology, battlefield, strategy.*

1. Introducere

Din cauza multitudinii valențelor ce i-au fost atribuite, principiul surprinderii este un concept greu de abordat de către teoreticienii acestui domeniu al luptei armate. Ambiguitatea şi complexitatea surprinderii este redată analitic şi de ceea ce îi stă la bază – imprevizibilul. Măsurile de evitare a surprinderii sunt greu de clarificat şi detaliat, deoarece spaţiul actual de luptă este nemărginit şi implică o multitudine de actori necunoscuți.

În urma analizei confruntărilor militare, se consideră că surprinderea constituie un principiu de bază al luptei armate. Abordarea teoretică generală a principiului surprinderii implică numeroase dificultăţi, din cauza complexităţii realizării surprinderii. Dificultatea este determinată de faptul că surprinderea nu poate fi concepută decât în strânsă legătură cu ceea ce se remarcă a fi imprevizibil, o sferă variată de fenomene neașteptate, care se adresează psihicului uman, în principal. Lupta armată, ca element de referinţă al artei militare, implică în definirea şi analiza surprinderii la nivelul strategic al artei războiului, cel puţin patru perspective, ce se regăsesc în figura de mai jos: tehnologică, informațională, conceptuală și operaţional-acţională.

Figura nr. 1: Componentele surprinderii strategice[1]

Răzvan-Antonio PRICOPE*, sublocotenent în Ministerul Apărării Naționale, este specializat în management organizațional și leadership militar, și, în prezent, este student al Facultății de Drept din Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, e-mail: razvanantonyo@yahoo.com.*

2. Componenta tehnologică

Acțiunile de luptă contemporane reliefează tot mai mult dimensiunea reală a tehnologiei militare în obţinerea succesului la toate nivelurile artei militare. S-a demonstrat că în ultimele conflicte militare de mare amploare şi intensitate, surprinderea tehnologică, sublimat al inteligenţei umane, a avut un rol decisiv. Tehnologia revoluţionează indubitabil strategia şi tactica, impunând noi concepte, norme şi reguli de angajare.

Analiza surprinderii strategice prin prisma tehnologiilor militare poate fi realizată într-un mod lizibil, prin utilizarea exemplelor din istoria umanităţii. Imprevizibilele provocări tehnologice oferă fenomenului război o fizionomie şi un conţinut inovator. În oricare confruntare militară, introducerea de noi categorii de armament, de noi arme, de noi muniţii determină surprinderea adversarului prin reacţia insuficientă sau chiar prin lipsa ei. *Tehnologia are impact direct asupra surprinderii strategice prin creşterea eficienţei forţelor proprii, comprimarea timpului strategic şi dilatarea spaţiului de luptă*.

Cele două mari conflagrații mondiale au accentuat procesul de tehnologizare, comprimând timpul strategic al operațiilor. Motorul în doi şi patru timpi, telefonul, motorul pe benzină sau cu inducţie, mitraliera automată, antena radioelectrică, zeppelinul, produsele toxice pe câmpul de luptă, tancul, sonarul, radarul, elicopterul pilotabil, avionul cu reacţie, rachetele balistice şi de croazieră, dirijarea rachetelor au fost printre cele mai importante descoperiri și invenții în cele două războaie mondiale.

În Primul Război Mondial s-au întrebuinţat automobilele, camioanele şi blindatele, de asemenea, s-au folosit pentru trecerea cursurilor de apă, podurile. Submarinele au deschis mediul submersibil, avionul a adăugat o nouă dimensiune spaţiului de luptă iar tancul a revitalizat operația ofensivă. Binomul tanc-avion începea să se contureze, fiind văzută de mulţi teoreticieni ca viitorul războiului.

Al Doilea Război Mondial a reprezentat cel mai înalt punct al evoluţiei tehnologice din cadrul confruntărilor armate. Folosirea trinomului: avion-tanc-comunicații de către Germania nazistă a surprins întreaga umanitate prin viteza și efectele lor. Descoperirea fuziunii nucleare de către fizicianul Julius Robert Oppenheimer a condus ca tocmai inamicii acestora, adică Statele Unite ale Americii, să ofere cel mai edificator exemplu de surprindere tehnologică totală din întreaga istorie a umanităţii, bomba atomică. Armele nucleare folosite împotriva Japoniei, asupra oraşelor Hiroshima şi Nagasaki *au produs un dezechilibru tehnologic şi operaţional brusc şi major, determinând eficientizarea absolută a legii raportului de forţe şi comprimarea maximă a timpului strategic*.

În zilele de astăzi, sistemele tehnice pentru comanda şi controlul forţelor şi pentru utilizarea, în timp real, a sistemelor de senzori, cu scopul de a eficientiza sistemele de arme ce acţionează în spaţiul cosmic, electronic, informatic şi cele arhicunoscute – terestru, aerian şi naval – au fost determinate de tehnologiile de comunicaţii *high-tech*, puterea uluitoare a calculatoarelor, hărţile digitale și apariția echipamentelor C5ISR.

3. Componenta informațională

Componenta informațională a surprinderii strategice se manifestă pe două paliere de referinţă, ilustrate în figura de mai jos. Astfel, „*obținerea informațiilor cu caracter veridic şi oportun, referitoare la potenţialul şi intenţiile reale ale viitorului adversar şi dezinformarea şi inducerea în eroare permanentă şi eficientă, a comandamentului strategic al adversarului*”[2].

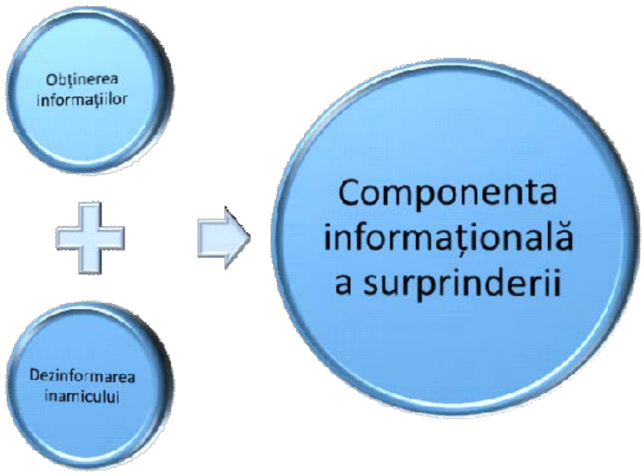

Figura nr. 2: Palierele de referinţă ale componentei informaționale a surprinderii

Se consideră că nu doar folosirea în masă a sistemelor de lovire care îl neutralizează pe inamic prin puterea de foc conduce spre o victorie, ci şi o cercetare eficace a spaţiului

inamic, care să furnizeze informaţii despre obiectivele şi forţele împotriva cărora urmează să fie întrebuinţate. Cercetarea a cunoscut noi valenţe, simultan cu procesul de tehnologizare actual, comandamentele putând să localizeze, instantaneu şi în timp real, diferite obiective şi modul în care inamicul va acţiona.

Surprinderea informațională constituie un important „*avantaj în viitorul războiului dacă una dintre formațiunile de luptă deține cele trei trepte informaţionale: superioritatea informaţională, dominaţia informațională și supremația informațională*”[3]. Cercetarea terestră şi aeriană reprezintă pilonul principal în obţinerea informaţiilor şi cunoaşterea temeinică a inamicului. Aceasta contribuie la realizarea principiului surprinderii prin culegerea, analizarea şi exploatarea informaţiilor despre inamic, spaţiul de luptă, condiţii meteorologice, resurse materiale, precum şi prin descoperirea poziţiilor armamentului şi tehnicii și determinarea coordonatelor obiectivelor.

Cea de a doua referinţă a componentei informaţionale specifică surprinderii strategice o constituie dezinformarea inamicului. Este binecunoscut faptul că dezinformarea cuprinde un ansamblu de măsuri şi acţiuni cu caracter politico-diplomatic, militar, economico-financiar desfășurate să inducă în eroare, să înşele inamicul asupra planurilor proprii de acţiune şi scopurilor strategice, operative şi tactice. Elaborarea acţiunilor de dezinformare se face de către specialişti, pe când execuţia se realizează de către structurile de informaţii, cercetare, contraspionaj și psihologice. Măsurile prin care se execută dezinformarea sunt numeroase şi implică creativitatea şi imaginaţia personalului care le elaborează, dar trebuie luat în calcul şi riscul la care se expun structurile de informaţii în cazul descoperirii acestora.

Unele măsuri de dezinformare în domeniul militar pot viza: pregătirea comandamentelor şi forţelor pentru acţiunile militare, sub pretextul unor exerciţii întrunite sau a testării unui nou concept, deplasarea unităţilor înspre graniţe şi sectoarele dispuse strategic, mobilizarea generală a trupelor, constituirea unei unităţi de rezervişti, folosirea unor zile în care securitatea şi vigilenţa statului sunt reduse. Dezinformarea prin mass-media este cea mai frecvent folosită în conflictele militare contemporane prin: difuzarea unor informaţii eronate privind unele activităţi politico-militare, transmiterea de declaraţii false ale unor personalităţi importante, transmiterea unor informaţii prin care inamicul să fie derutat.

Dezinformarea, alături de informațiile rezultate din cercetarea inamicului, a devenit o cale importantă de realizare a surprinderii. Toate comandamentele trebuie să cunoască faptul că excesul de acţiuni de dezinformare se plăteşte pe termen mediu şi lung cu pierderea credibilităţii. Informaţiile asupra modului de acţiune a inamicului, al spaţiului în care va avea loc confruntarea sunt, de asemenea, esenţiale în realizarea surprinderii.

4. Componenta conceptuală

Analiza surprinderii strategice din perspectiva conceptuală este realizată prin superioritatea şi ingeniozitatea ideii de manevră faţă de posibilităţile de contracarare ale adversarului şi se reflectă în planul operaţiei ofensive strategice. După cum afirma şi teoreticianul chinez Sun Tzu II, „*când concepi planul şi stabileşti etalonul de măsură, concentrează-te numai asupra a ceea ce este adecvat*”. Concepţia operației, fundamentată doctrinar şi bazată pe principiile luptei armate ale surprinderii şi iniţiativei, asigură desfăşurarea eficientă şi oportună a mijloacelor şi forţelor corespunzător cu acţiunile de contracarare prevăzute de concepţia comandamentului inamic.

Din această perspectivă, un exemplu concludent şi cu o eficienţă extraordinară, îl constituie conceptul folosit de Germania nazistă în prima jumătate a celui de-al Doilea Război Mondial, denumit *blitzkrieg*. Esenţa ideatică a acestui concept avea să fie îmbinarea principiilor concentrării efortului în locul decisiv şi la momentul oportun şi realizarea surprinderii asupra obiectivelor politico-militare, economico-financiare, strategice de mare importanţă, prin angajarea simultană şi întrunită a acţiunilor aeroterestre, în întreg spaţiul tridimensional. Aceste acţiuni simultane comprimă la maximum timpul strategic, determinând asupra comandamentului inamic insuficienţa capacităţii de a gestiona măsurile de

contracarare. Germania, după Primul Război Mondial, a conceput o nouă doctrină, în care flexibilitatea, viteza şi surprinderea stăteau la baza tuturor planurilor conceptuale de acţiune. Acest concept de „război fulger” a condus la ocuparea unor state importante şi întinse, cu o armată numeroasă, ca Polonia şi Franţa, în câteva zeci de zile.

În contextul confruntărilor armate, superioritatea unui plan de acţiune faţă de altul va fi evidenţiată prin întrebuinţarea eficientă şi prin surprindere a forţelor şi mijloacelor, la un moment şi timp inedit, în care structura de conducere a inamicului nu se aşteaptă şi nu îi poate determina într-un timp util, consecinţele asupra propriului dispozitiv strategic. Calitatea concepţiei este condiţionată de competenţele profesionale ale cadrelor militare implicate în procesul de planificare operaţională. Comandantul cu o deosebită instruire şi pregătire este capabil să îşi asume un risc, să facă faţă condiţiilor neaşteptate, să realizeze surprinderea. Analiza teoriei artei militare a demonstrat că practica este cea mai bună metodă de exersare în întocmirea unor planuri de operaţii de excepţie, precedată de aprofundarea teoretică a modelelor strategice complexe şi urmată de perfecţionarea aplicativă a deprinderilor în cadrul exerciţiilor din teren.

Un alt exemplu edificator al importanţei componentei conceptuale în realizarea surprinderii strategice îl constituie conceptul de „bătălie aeroterestră”, aplicat de către coaliţia condusă de către Statelor Unite ale Americii împotriva Irakului din 2003. Operaţia „Iraqi Freedom” a început printr-o serie de acţiuni, preponderant aeriene, planificate şi executate conform conceptului *şoc şi groază*. A urmat invazia propriu-zisă pe teritoriul statului irakian, prin folosirea simultană a acţiunilor întrunite aero-terestro-navale, pe mai multe direcţii şi pe întreaga adâncime a dispozitivului. Chiar dacă momentul declanşării atacului se cunoştea, surprinderea a constat în calitatea superioară a concepţiei şi întrebuinţarea unor noi sisteme de luptă.

Calitatea superioară a planurilor de acţiune şi utilizarea principiilor surprinderii, iniţiativei şi libertăţii de acţiune asigură utilizarea cu succes a forţelor de tip întrunit şi interarme, simultan cu măsurile de siguranţă proprii şi de interdicţie a manevrelor de contracarare prevăzute de planul operațional inamic.

5. Componenta operaţional-acţională

Componenta operaţional-acţională este un element esenţial al surprinderii strategice și „*a determinat realizarea efectivă a scopului oricărei confruntări armate: obținerea victoriei*”. Caracterul irepetabil al acțiunilor militare şi inovaţia procedeelor şi tehnicilor de luptă, coordonarea acţiunilor dificile şi complexe de către comandamente a condus către obţinerea succesului, în mod implicit şi fără echivoc.

Axa istorică a confruntărilor militare arată că, indiferent de nivelurile artei militare – strategic, operativ şi tactic, aplicarea oportună a surprinderii operaţional-acţională a determinat realizarea succesului scontat, chiar şi în cadrul unui raport de forţe şi mijloace subunitar faţă de inamic. Din istoria autohtonă, majoritatea succeselor voievozilor români s-au datorat surprinderii operaţional-acţionale, aceştia învingând inamici net superiori, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ.

Un exemplu concludent, care reliefează principiul surprinderii operaţional-acţională prin prisma cantităţii forţelor şi mijloacelor, îl constituie, din nou, prima fază a celei de-a doua confruntări din zona Golfului Persic, adică aceeaşi operaţie „Iraqi Freedom”, 2003. Dispozitivul coaliţiei a desfăşurat o ofensivă strategică, cu un caracter expediţionar, întrunit şi interame, într-o inferioritate numerică netă (raportul fiind de aproximativ ½), în care aplicarea conceptului de „bătălie aeroterestră” a condus, fără echivoc, la înfrângerea trupelor irakiene. Întrebuinţarea componentelor surprinderii strategice într-un mod armonios a determinat realizarea rapidă a obiectivelor politico-militare, fără pierderi colaterale şi materiale.

Caracterul temporal, în realizarea surprinderii, influenţează deznodământul confruntărilor militare prin momentul declanşării acţiunilor, ocuparea spaţiului favorabil, introducerea rezervelor şi a eşaloanelor următoare și declanşarea loviturilor decisive. În acest fel, se evidenţiază faptul că utilizarea timpului într-o manieră eficientă contribuie semnificativ la maximizarea rezultatelor surprinderii strategice.

Pregătirea minuţioasă a planurilor de acţiune, inteligenţa, experienţa şi deprinderile comandamentelor în conceperea şi abordarea celor mai surprinzătoare cursuri de acţiune proprii, cât și intuirea cursurilor probabile ale inamicului, cristalizează elementul esenţial al surprinderii strategice, componenta acţională.

6. Concluzii

După cum afirma și Sun Tzu II, „*caracterul imprevizibil al modurilor în care se poate purta un război înseamnă adaptabilitatea fără margini. Când atacurile surpriză sunt repetate de nenumărate ori, devin convenționale și pierd valoarea strategică*”[4]. Imprevizibilitatea acțiunilor dispozitivelor operaționale conduce implicit la surprinderea inamicului.

Datorită faptului că principiile luptei armate sunt interdependente, pentru ca planul operației să fie bine fundamentat și să asigure transpunerea sa în practică, în câmpul operațional, este necesară corelația dintre acestea. Surprinderea ocupă un rol central în contextul analitic general al importanței tuturor principiilor luptei armate, ea determinând principiile cu rol operațional-acțional și fiind influențată direct de altele.

În literatura militară contemporană, se consideră că rolul și locul surprinderii în lupta armată la nivelul strategic, în condițiile războiului modern, trebuie revăzute fundamental, având în vedere relația dintre componentele sale: tehnologică, informațională, conceptuală și operațional-acțională.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

[1] Gheorghe Udeanu, Mihai Neag, *Elemente de artă militară – Artă operativă și strategie militară – Curs*, Ediția I – revăzută și adăugită, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2013, p. 210.

[2] Ibidem, p. 211.

[3] Ioan-Marian Cristurean, „Surprinderea, principiu întotdeauna prezent în lipta armată”, în *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, nr. 4, 2013, p. 118.

[4] Sun Tzu II, *Nobila artă a războiului*, Editura Incitatus, Pitești, 2004, p. 57.

BIBLIOGRAFIE:

Literatură

- ARSENIE Valentin, SÎRBU Cornel, *Surprinderea în lupta armată*, Editura Militară, București, 1993.
- POPA Vasile, *Tehnologie și inteligenţă în conflictele militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004.
- STĂNESCU Sorin Roșca, *Căderea Bagdadului. Irak: Jurnal de război*, Editura Ziua, București, 2003.
- Sun Tzî, *Arta Războiului*, Editura Militară, București, 1976.
- Sun Tzu II, *Nobila artă a războiului*, Editura Incitatus, Pitești, 2004.
- TOPLICEANU Iulian, SAULEA Dănuț, *Surprinderea și evitarea surprinderii în războiul modern*, Editura Tempus, București, 2010.
- UDEANU Gheorghe, *Elemente de strategie contemporană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.
- UDEANU Gheorghe, NEAG Mihai, *Elemente de artă militară – Artă operativă și strategie militară – Curs*, Ediția I – revăzută și adăugită, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2013.

Periodice

- CRISTUREAN Ioan-Marian, „Surprinderea, principiu întotdeauna prezent în lipta armată”, în *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, nr. 4, București, 2013.
- *Impact strategic*, nr. 2, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, București, 2015.
- *Revista Militară. Studii de securitate şi apărare*, nr. 1-2, Institutul Militar al Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, Chișinău, 2009.
- http://www.revista.forter.ro/2009_1_t/04-to/08.htm, accesat la 28.12.2017.

***Colocviu Strategic** este o publicație electronică a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, indexată în baza de date internațională CEEOL, ce prezintă principalele rezultate ale unor analize și studii de cercetare, sintezele unor evenimente științifice, punctele de vedere ale masteranzilor, doctoranzilor și specialiștilor implicați în cercetarea științifică din domeniul apărării și securității.*

Colocviu Strategic
Supliment al revistei bilingve *Impact Strategic*
Redactor: CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
e-ISSN 1842-8096, ISSN-L 1841-7396, 1739/2018

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
Adresa: șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: 021.319.56.04, Fax: 021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Site: https://cssas.unap.ro